

בעלון השבוע...

אלא אג הרב // האק מחגר אספור אנשיק <
 מחשבה למעשה // בעלון אל אוקים <
 פרשג העשור // החמתן של נעשה ונשמע <
 דיבור למעשה // גיפולוגיה <

אג העלון נתן אקמוא גמ בעמטתג www.kollel.org.il

מחשבה למעשה

בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
 בראשות הרב בוטרמן שליט"א

שאל את הרב

ספירת אנשים בצורה המותרת

הרב אבישי ויצ'נר

בירושלים הובא מח' החת"ס והפאת השולחן. החת"ס באריכות מבאר שאף במנין ע"י דבר אחר אפי' שהוא לצורך מצווה הותר אך צריך כפרה ולא הותר לגמרי אלא בגורל כמבואר במשנה ביומא. ופאת השולחן חלק עליו שבכה"ג הותר עכ"פ לצורך מצווה ואין צריך כפרה.

היוצא לדינא דשלא במקום מצווה יש להמנע מלמנות אפי' ע"י דבר אחר. ובמקום צורך או מצווה יש שהתירו למנות ע"י דבר אחר.

ולכאורה הו"ה שאפשר למנות כל חפץ המונח על האדם כגון שעון וכדו' שאפי' אצבעו של האדם עצמו התירו למנות אך שיהיה לצורך.

ספירה לצורך מנין לתפילה ומה הדין ע"י פסוק שיש בו סך תיבות ידוע

כך הביא הקיצוש"ע להל' בסי' טו סע' ג' וז"ל "צריכין לזהר, שלא למנות את האנשים לגלגלותם, לידע אם יש מנין, כי אסור למנות את ישראל לגלגלותם, אפלו לדבר מצוה, דכתיב: וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים. ונוהגין למנותם באמירת הפסוק: הושיעה את עמך וגו' שיש בו עשר תיבות".

האם יכול לספור אנשים בכתב?

בשו"ת כתב סופר סי' קו בסופו כתב בשם אביו החתם סופר לאסור ספירה אף ע"י כתיבה

ובציץ אליעזר ח"ז סי' ג' ענף ח' ביאר בדבריו שלא אסר בכתב אלא ספירה פרטית אך לא ספירת סכום קבוצות. והדבר בא למעשה בכל ארגון אשר צריך לידע מנין אנשים כגון מוסדות לימודים בתי חולים וכדו'. וכתב שם העצה לכתוב כל המספרים כדוגמת (1) (2) (3) קודם לכתיבת האנשים.

ביארנו בשבוע שעבר שישנה סכנת נגף ודבר ע"י ספירת אנשים וכן שיש איסור בדבר עכ"פ מדברי קבלה. ולהלן נבאר כמה נקודות למעשה.

כיצד מותר לספור אנשים?

ז"ל הרמב"ם מהלכות תמידין "ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר ויפקדם בטלאים"

וכן פסק במג"א או"ח סי' קנ"ו ס"ק ב' [אות ד'] "אסור למנות ישראל אפי' אינו מכוון למנות רק להטיל גורל אפי' לדבר מצוה אלא מוציאין אצבעותיהם ומונין אצבעותיהם"

מנין ע"י דבר אחר

יש לדון האם היתר זה נאמר אך ורק שהמנין הוא לצורך. וברמב"ן פ' במדבר מבואר שע"י דבר אחר הותר אף שלא לצורך מצווה אך ברד"ק על הספירה בימי דוד מבאר שאף שמנאם ע"י דבר אחר היה דְּבָר כיוון שלא היה לצורך.

וברמב"ם בפ"י המשניות יומא פ"ב כתב וז"ל "ומעשה הפייס שזכר כמו שאגיד לך ידוע כי אין מותר אצלנו למנות אנשים מישראל בשום פנים ואפילו לדבר מצווה ומעשה דוד המלך מפורסם. אבל מונין אותם כשירצה אדם למנותם שיקחו מכל אחד מהם דבר ואח"כ מונים אותם הדברים".

המבואר בדבריו שאף לצורך מצווה לא הותר אלא ע"י דבר אחר ואפשר שלא לצורך לא הותר אף ע"י ד"א.

וכתב ב"שבט הלוי ח"ט סי' לד' שהסוגיא נראית שאף ע"י דבר אחר לא הותר אלא לצורך.

בספר היובל לבעל אוצר הגאונים שנדפס בשנת ת"ש

סי' לד שהתיר המפקד במדינה ונראה עיקר סברתו שם להתיר הוא משום שהמפקד כולל גם את אלה שאינן יהודים ועל מפקד כולל כזה לא נאמר האיסור.

ספירת קולות בבחירות

בשו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' ג' הביא להתיר וסברתו די ש לדון שאינו ספירת אנשים אלא כבדיקת חוות דעת של הציבור ועוד שאין הוא מניין ברור שכן יש הרבה קולות מזויפים שנפסלים (וכאלה שאינם נפסלים) ועוד שמטרת הספירה היא כגורל ולא לידיעת מניין ודבר זה הותר ע"י דבר אחר כמבואר בתשובת החת"ס שהבאנו לעיל.

האם יכול לספור בליבו?

בספר כף החיים סי' י"ג אות י' פוסק דלא ימנה המנין לגולגלות לא בלשון לעז ולא בשאר לשונות ואפי' בלה"ק אלא באומדנא ובמחשבה למראה עיניו ולא יהיה רומז באצבעותיו. מבואר דהתיר למנות במחשבה בלבד וכן פסק היפה ללב ח"א סי' נה אות ג' שאין למנות י' אנשים למנין כיוון שאין צורך בזה שהרי יכול למנותם במחשבה.

מפקד אוכלוסין

רבו הפוסקים שדנו בשאלה זו וראיתי לשבט הלוי ח"ט

מחשבה למחשבה

הרב פסח זק

בעלות על אלוקים

הוא לא היה עושה כך, הוא לא היה מקבל כך'. טבעם של אנשים לאהוב את המושג 'חטא ועונשו' או את ביטוי הילדים שלא באמת עזב אותנו, 'מגיע לו'. תופעה דומה נוספת היא, אם אנחנו בדרך למקום

כשאנחנו שומעים על אדם שעשה מעשה טוב ופתאום קרה לו משהו טוב, או לחילופין, אדם שעושה מעשה רע, ונהיו לו חיים רעים, המחשבה הראשונה שעולה לנו היא, 'זה קרה לו בגלל אותו מעשה שעשה', או 'אם

מדרש למעשה

"בשעת מתן תורה אמר הקב"ה לעם ישראל - "בני אקח טוב יש לי בעולם ואני נותן לכם אותו עץ עולם, אך תקבאו את תורתי ותשמרו את מצוותי.

משיבים ואומרים ישראל, ריבוננו של עולם מה הוא המקח הטוב שאתה נותן לנו אם נשמור את תורתך?

משיב הקב"ה ואומר - זה העולם הבא.

משיבים ישראל ואומרים, ריבוננו של עולם, הראינו ביומא של העולם הבא.

משיב הקב"ה ואומר להם - זה השבת, שהיא אחת משישים של העולם הבא שכולו שבת. (מדרש אבותיות דרבי עקיבא)

השנוי במחלוקת שעלה לגדולה, האם זה באמת סימן שהוא אדם טוב? ומה יקרה אם אותו מקרה טוב או רע יקרה בדיוק לאדם אחר ששונה מהאדם הראשון שארע אצלו המעשה? והאם לא נתחיל גם אנחנו לשאול פתאום כל מיני שאלות?

למה יש נשיא אחר שונא ישראל שגם הצליח להיבחר? למה בר מים שהותקן בביתי עושה בעיות למרות שהוא כשר לשבת? למה אדם שלוקח 'טרמפ' במכוניתו מת בתאונת דרכים? מדוע להקה של מוגבלים שמקדשת שם שמים ברבים לא נהיו בריאים כאחד האדם, או לכל הפחות יזכו בלוטו? ולמה שליח מצווה נרצח במומביי?

הגמרא בברכות (דף נט.) מספרת לנו; 'אמר ר' אלכסנדר אמר ר' יהושע בן לוי, לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב, שנאמר, (קהלת ג-יד) "והאלקים עשה שייראו מלפניו". ומסופר על החפץ חיים שבכל פעם שהיה שומע קול רעם היה אומר 'וואס וילדער טאטע' (מה אבא רוצה). וכאן הבן שואל, האם לא היה יכול החפץ חיים לתלות זאת באנשיה הסוררים של העיירה 'לידה' השכנה, או לתלות זאת במחלוקת שפרצה בישיבתו, או בכל מעשה אחר שמישהו עשה? למה הוא השאיר את שאלתו ללא תשובה? ומדוע למעט סיפורים בודדים, הוא נמנע בכל עשרות ספריו לספר סיפורים של חטא ועונשו ושכרה של מצווה. האם הוא פחד לייחס מקרים למעשים. ואם הוא אכן פחד, מה נאמר אנחנו.

בפרשתנו מסופר (פרק מ' פסוקים לו' לז'); וְבַהֲעֵלֹת הָעֵנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם: וְאִם לֹא יֵעָלֶה הָעֵנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד יוֹם הָעֵלֹתוֹ. כשרצה הקב"ה שבני ישראל ייסעו, או לחלופין כשרצה שדווקא יחנו, הוא לא השאיר להם שום מקום לתלות את זה בשום סימן או מקרה אחר. ואולי מהסיבות שנכתבו לעיל.

כלשהו וקורה לנו תקלה בדרך, תמיד תעלה לנו מחשבה, 'כנראה שאלוקים לא רוצה שנלך לשם היום או שלא נעשה את זה כלל' או משהו בכיוון הזה. אנשים אוהבים להחליט לעצמם מה טוב להם ומה רע להם ע"פ סימנים שלא באמת קשורים למה כן או לא לעשות. כשאנחנו שומעים על תקלות ברכבת, ישר אנחנו אומרים 'זה בגלל חילולי השבת שנעשו בזמן בניית קו הרכבת'. מי שהיה שם בזמן התקלה יאמר לעצמו 'כנראה שלא הייתי צריך ללכת להתפלל בכותל'. או לחלופין כשאנחנו שומעים על נשיא ארה"ב שנבחר נגד כל הסיכויים, אנחנו אומרים 'זה בגלל החיבה שלו ליהדות ולמדינת ישראל'.

אחד הדברים הטובים שיוצאים מדימויים אלו, זה חיזוק עצום באמונה. אנשים ששומעים על אדם שאיחר לעבודה במגדלי התאומים ב-11 בספטמבר בגלל שעצר להניח תפילין, או חייל שהפסיד את הטיסה עם המחלקה שלו בגלל שתיתקן את קשירת הנעליים שלו שתהיה לפי ההלכה ובזה ניצל מתאונת מסוק, מיד מתחזקים השומעים באותה המצווה או במצוות אחרות והרווח מכך הוא גדול. לא סתם ממליץ לנו הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים' לקרוא סיפורי צדיקים ומעשיות, כדי להתחזק באמונה.

האמת היא שהתורה עצמה כותבת לנו שיש שכר ועונש הבאים בזה העולם, כגון, בעבור מה שכותבת לנו הגמרא את עונשם החמור של סוחרי שביעית ומלווי בריבית, ועוד שלל דוגמאות נוספות של 'דברים שהאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה' לטוב או למוטב.

אך מצד שני, האם לנו יש את הכוח להחליט מאיזה סיבה קרה מקרה זה או אחר, ולהחליט מהו רצון האלוקים? האם לא עלול לצאת מכך תקלות? אדם

פרשת השבוע

המבחן של נעשה ונשמע

הרב יצחק בנן

בניסן שנאמר "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד". ולמה לא עמד מיד? אלא מפני שחשב הקב"ה לערב שמחת המשכן בשמחת היום שנולד

במדרש תנחומא מובא "ר' שמואל בר נחמן אמר בשלשה חדשים נגמרה מלאכת המשכן תשרי מרחשוון וכסלו, והיה מונח ומפורק טבת שבט ואדר, והעמידוהו באחד

בו יצחק אבינו לפי שבאחד בניסן נולד יצחק, והיו ליצני הדור מרננין ומהרהרין ואומרים למה נגמרה מלאכת המשכן ואינו עומד מיד, ולא היו יודעים מחשבתו ועצתו של הקב"ה (מדרש תנחומא יא).

ולכאורה מאמר זה תמוה וכי בשביל עירוב שמחת הולדת יצחק בשמחת הקמת המשכן כדאי היה להשהות את השראת השכינה ולעכב את ההופעה האדירה והעצומה של "היום ה' נראה עליכם", עד כדי נתינת הזדמנות לחלושי דעה להרהר אחרי הקב"ה ולרנן אחר מעשי בן עמרם.

אכן ידועה מעלת עם ישראל על שאר האומות שבמתן תורה הקדימו נעשה לנשמע, ומתוך כך היו מתקנאים במלאכים שהשרה הקב"ה שכינתו בתוכם ורצו אהבתו

יתברך בתוכם ולזה אמר הקב"ה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (אוה"ח עה"פ). ומשך רצה הקב"ה לבחונם ולנסותם האומנם יעמדו בדרגתם זו, האם אמירה זו של נעשה ונשמע כבר הוצקה בתוכם ואין שום השהיה או עיכוב מסוגלת להטיל בה חלודה או רפיון.

אמנם כמה וכמה מן הליצנים והנחשלים לא עמדו בניסיון זה "והיו מסיחין ומרננין ראו מה עשה לנו בן עמרם שהוציא את ממונינו במשכן" (מדרש תנחומא יא). אך הרוב מעם ישראל נשאר עומד במדרגתו ובדבקותו לה' יתברך.

וזהו שחשב הקב"ה לערב שמחת המשכן בשמחת היום שנולד בו יצחק, שהוא הסמל והדוגמא לקיום הנעשה ונשמע כפי שבא לידי ביטוי בעקידת יצחק. (הגה"צ ר' חיים זיצ'יק זצוק"ל "אור חדש").

הרב אהרן דואר

דיבור למעשה

גרפולוגיה

בפירוש, ובין אם הוא מספר עליו הלשון הרע בדרך רמז, בכל גווני בכלל לשון הרע הוא.

מוסיף לבאר הבאר מים חיים ס"ק י"ח: האיסור נאמר גם אם לא מדבר או כותב עליו, אלא אפילו אם רק מראה לאחרים מכתבים שכתב פלוני אליו, שניכר מכותלי מכתביו שאיננו חכם או למדן וכדומה מענייני גנות, גם זה בכלל איסור לשון הרע הוא.

וא"כ ברור שאסור למסור כתב יד של אדם ללא רשותו לגרפולוג. אך לגרפולוג בעצמו יהיה מותר לקרוא בכתביו, שהרי כמו שאדם שמבין בחכמת הפרצוף מותר לו להביט באנשים שהרי לא יתכן שנאסור עליו להביט באנשים. וא"כ ה"ה במי שיודע לזהות כתבים לאר יתכן שנאסור עליו להביט בכתבים. (חוט השני שמירת הלשון, פרק ד סעיף ה).

שאלה: האם מותר לגרפולוג – אדם שיודע לזהות תכונות בנפש האדם על פי כתב ידו, לקרוא בכתבים של אחרים. האם נאמר שעצם הקריאה בכתב של חברו הוא נכנס לבעיות של לשון הרע שמתוודע לתכונות שליליות שיש להם. והאם מותר למסור כתב יד של אדם לגרפולוג על מנת שיתן חוות דעת על האדם לפי מה שרואה בכתב.

תשובה: מותר לגרפולוג לקרוא כל כתב יד שנפגש, ובתנאי שלא יאמר לשום אדם את מסקנותיו ביחס לכתב. וכלן אין שום היתר לשוע חוות דעת של גרפולוג ביחס לכתב יד של מאן דהו.

ביאור העניין: כתב החפץ חיים בכלל ראשון הלכה ח' : "איסור זה של לשון הרע הוא, בין אם הוא מספר עליו בפיו ממש, או שהוא כותב עליו דבר זה במכתבו. וגם אין בו חילוק בין אם הוא מספר עליו הלשון הרע

